

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.

0030 Oslo

Deres referanse
20/132

Vår referanse
20-078423ADM-VEFO/SA

Dato
28.05.2020

Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og et forslag om endringer i rettskretsene og domstolloven

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev 2. mars 2020, hvor departementet ber om høringsinstansenes syn på Domstolkommisjonens forslag i NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og på et alternativt forslag fra departementet.

Vestfold tingrett omfattes ikke av høringsforslaget, da tingrettens struktur allerede er vedtatt av regjeringen og Stortinget.

Vestfold tingrett, ble allerede på bakgrunn av et høringsforslag fra Justis- og beredskapsdepartementet 12. juni 2017, under statsråd Per-Willy Amundsen, opprettet som ny tingrett fra og med 1. januar 2019, som en sammenslåing av Nordre Vestfold tingrett i Horten, Tønsberg tingrett, Sandefjord tingrett og Larvik tingrett. Sorenskriverne og de tillitsvalgte i disse tingrettene var tidlig ute og ønsket en ny og sammenslått tingrett. En sentral forutsetning i forslaget var at den nye tingretten skulle få et nytt og felles tinghus. Forslaget fikk samlet støtte i alle Vestfolds kommuner.

Både Domstolkommisjonen og Domstoladministrasjonen ønsker større tingretter, noe som har bred støtte fra bl.a. Dommerforeningen.

Vestfold tingrett har på mange måter blitt piloten for fremtidens større tingretter. Selv om ikke Vestfold tingrett berøres av forslaget, er det naturlig at vi i høringen kan dele våre erfaringer som en sammenslått og større domstol.

Domstolene er den fremste konfliktløser i vårt samfunn og representerer den tredje statsmakt med Høyesterett som siste instans. Det er grunnleggende for vårt rettssamfunn, demokrati og tilliten fra befolkningen at domstolene løser sitt samfunnsoppdrag på en solid og rask måte. Våre avgjørelser må ha en høy kvalitet og avgjøres innen den saksbehandlingstid Stortinget fastsetter.

Postadresse
Postboks 2013, 3103 Tønsberg
Postboks 73, 3201 Sandefjord
Postboks 48, 3251 Larvik
Postboks 65, 3191 Horten

Sentralbord
33 20 67 00

Saksbehandler
Merete Larsstuen

Bankgiro

Organisasjonsnummer
874729582

Kontoradresse
Anton Jenssens gate 9, Tønsberg
Sandarveien 1, Sandefjord
Bredochs gate 4, Larvik
Sollistrandveien 12, Horten

Telefaks

Telefon

Ekspedisjonstid
0800-1500

Internett/E-post
vestfold.tingrett@domstol.no
www.domstol.no/vestfold

Jussen er stadig i utvikling, med flere lover og forskrifter. Rettsbildet blir også mer internasjonalt, ikke minst gjennom våre folkerettslige forpliktelser, især Den europeiske menneskerettskonvensjon. Dette fordrer at vi utvikler domstoler som forblir attraktive arbeidsplasser, især for de dyktigste juristene, og som kjennetegnes av gode fagmiljøer som dekker alle jussens faglige disipliner. Flere små tingretter har utfordringer med faglig rekruttering, særlig til dommerembeter.

Selv om også mindre norske tingretter gjennomgående holder god kvalitet, vil større faglige miljøer, med faglig diskusjoner og utvikling, være grunnleggende for å forbli fremtidens relevante og gode konfliktløser. Dette gjelder ikke minst i barnesaker; barnefordeling etter barneloven eller prøvelse av barnevernsaker etter tvisteloven kap. 36. Her er det en almen politisk og juridisk erkjennelse at slike saker gjennomgående bør løses av sterkere og bredere dommerfaglige miljøer, fremfor å opprette egne spesialdomstoler.

Større domstoler vil dernest være gunstig for en mer effektiv utnyttelse av domstolenes ressurser. Domstolene har de senere årene fått en sterk bemanningsreduksjon gjennom ABE-kutt og egne effektviseringskutt for å finansiere den digitale utvikling. Små domstoler er svært sårbare i forhold til permisjoner, sykefravær, større saker og større økninger i saksinntak. Større domstoler har dertil en helt annen fleksibilitet i forhold til overføring av interne ressurser til spesifikke saker, andre saksområder eller annet tinghus i rettskretsen, som bedre muliggjør opprettholdelse av god publikumsservice og at sakene sikres god fremdrift og avklaring. Det er også en fordel med større dommermiljøer for å sikre fleksibilitet for å unngå inhabilitetssituasjoner.

Vestfold tingrett registrerer at noen politikere viser til at nødvendig fleksibilitet kan oppnås ved at dommere fra andre tingretter kan bistå tingretter som har et særlig stort sakstrykk. Dette er selvsagt en mulighet, som også benyttes i dag. Men en slik ordning vil være fullstendig utilstrekkelig for å avhjelpe forsvarlig saksavvikling i tingrettene.

Riksrevisjonen undersøkelse av domstolenes saksbehandlingstid og effektivitet resulterte i den sterkeste kritikk som revisjonen kan fremme, ved at den lange saksbehandlingen kan gå ut over rettssikkerhet, liv og helse, jfr. RR Dok. 3:3 (2019-2020). Justis- og innvandringsminister Jøran Kallmyr fremholdt under høringen overfor Stortinget at den vesentlige årsak for den lange saksbehandlingstiden er dagens domstolstruktur med mange små enheter og liten fleksibilitet.

En enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite understreket i sin innstilling behov for flere ulike tiltak. Komiteen «mener at det finnes grunn til å se på hvordan fleksibiliteten kan økes gjennom enkelte strukturendringer som større rettskretser». Komiteen så samlet frem til Stortingets behandling av Domstolkommisjonens forslag. Et flertall i komiteen med representanter fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og den uavhengige representanten Ulf Leirstein fremholdt at arbeidet kan «effektiviseres ved at rettskretsene utvides til å omfattes flere rettssteder» (Innst. 166S-2019-2020 s. 7).

Fremtidens domstoler krever et særskilt fokus på to saksfelt, IKT og sikkerhet. Både departementet og Domstoladministrasjonen prioriterer ytterligere digitalisering av domstolenes arbeid. Det vil først være mulig for domstoler av en viss størrelse å bygge opp særskilt IKT-kompetanse. Dette samme gjør seg i høy grad også gjeldende for sikkerhet. Norske tinghus har gjennomgående svak fysisk sikring, med manglende sikker sone for de ansatte, og egen adkomst til rettsalene for de ansatte.

En større tingrett vil også være bedre rustet til å håndtere andre samfunnskritiske situasjoner. Norske domstoler er som de fleste andre virksomheter og offentlige instanser betydelig påvirket av den pågående Covid-19-pandemien. Vestfold tingretts erfaringer så langt er at domstolens størrelse har muliggjort en enhetlig og mer effektiv gjennomføring av den rettslige virksomhet, ikke minst opp mot publikum, parter og aktører, enn om de fire tidligere tingretter i Vestfold hadde bestått videre.

Vestfold tingrett har gjennom sammenslåingen - selv med fire tinghus - klart å utvikle et bedre faglig miljø for dommere og saksbehandlere, gjennom regelmessige dommermøter, egen opplæringskomite, spesialiserte fagteam og mer profesjonell drift av tinghusene, IKT, økonomiforvaltning og sikkerhet. En felles tingrett muliggjør også utvikling av egne rutiner på saksområdene, som ikke minst sikrer lik behandling av sakene for aktørene og publikum. Tingretten driver også mer effektivt ved at ressursene blir bedre fordelt, som ikke minst gjør at saker kan gå som planlagt, f.eks. ved sykdom. Dette har medført at Vestfold tingrett i større grad har nådd Stortingets krav til saksbehandlingen enn tidligere med de bestående fire tingretter.

Vi støtter derfor i all hovedsak prinsipalt Domstolkommisjonens forslag om en ny struktur for tingrettene. Vi finner imidlertid at departementets forslag subsidiært er en akseptabel mellomløsning for noen år fremover. Forslaget innebærer større rettskretser, men med det samme antall rettssteder.

Departementets forslag er langt mer å foretrekke enn å videreføre dagens tingrettsstruktur med mange små enheter. Skulle en velge dagens null-alternativ, vil det på sikt føre til at flere tingretter bli faglig og ressursmessig utarmet, med fare for svekket kvalitet i avgjørelsene og uforsvarlig lang saksbehandlingstid. En slik utvikling med «forvitrende domstoler på rot» vil bryte med befolkningens rett til gode og raske rettslige avklaringer.

Tinghussituasjonen i Vestfold skiller seg vesentlig fra de fleste tingretter i Norge. Her i Vestfold er reiseavstanden så kort mellom de fire tinghusene at det ikke er faglig eller økonomisk forsvarlig på sikt å videreføre fire tinghus. Det samme antar vi gjelder for de to domstolene på Romerike og fire av fem domstolene i Østfold, som også er vedtatt sammenslått av Stortinget i år.

Reisetiden internt i Vestfold fra hvilket som helst sted er i dag maksimalt en time, og om noen år vil togforbindelsen bli vesentlig forbedret med hyppigere avganger og redusert reisetid. Tinghusene i Vestfold, med unntak av Horten tinghus, har heller ikke kvaliteter eller utviklingsmuligheter for fremtiden, uten svært omfattende ombygningskostnader. Leietiden for alle tinghusene utløper også i perioden 2021-2023, og det er gjort flere beregninger som viser at det er samfunnsøkonomisk gunstig å bygget et nytt felles tinghus i Vestfold. De ansatte ønsker seg også et felles tinghus så snart som mulig.

Domstoladministrasjonens styre vedtok 16. desember i fjor at det skal bygges et nytt felles tinghus for Vestfold tingrett, Vestfold jordskifterett og rettssaler for Agder lagmannsrett i Tønsberg.

For de fleste tingretter i Norge er bildet annerledes. Her er reiseavstanden vesentlig større til rettsstedene (tinghusene). Departementets forslag om større rettskretser, men det samme antall rettssteder, sikrer publikums og aktørenes nærhet til rettsstedene videre. Ny infrastruktur, med nye veier, tunneler, broer og jernbane, vil imidlertid i fremtiden redusere reisetiden en rekke

steder i landet. Det kan gi grunnlag for en ny vurdering om rettsstedet bør videreføres. Det samme vil være tilfelle når leiekontrakten på et tinghus utløper, og det er behov for mer moderne, publikumsvennlige og sikre lokaler.

Departementets forslag uttrykker en god balanse mellom å gi bedre mulighet til større fagmiljøer og bedre fleksibilitet samtidig som den lokale nærhet til tinghuset sikres. Det lokale tinghuset vil bestå med sine dommere og saksbehandlere. Det vi gi publikum og aktørene er nærhet, noe som ikke minst er viktig for lokalsamfunnene. Et lokalt tinghus vil også sikre de juridiske lokale fagmiljøer, noe som sikrer at befolkningen kan få bistand av lokale advokater, fremfor å måtte innhente slik bistand fra større byer, med påregnelig enda høyere utgifter.

Selv med flere tinghus i rettskretsen vil en større tingrett skape et større faglig miljø og større fleksibilitet, som erfaringene fra Vestfold tingrett viser.

Vestfold tingrett ser derfor med stor undring og bekymring over at det er signaler fra opposisjonspartiene om å stoppe enhver reform av tingrettenes struktur, selv før høringsfristen er utløpt og før regjeringen har fremmet sitt forslag overfor Stortinget på bakgrunn av høringen.

Et slikt «forhåndsstandpunkt» bryter også med Kontroll- og konstitusjonskomiteens forventning om Stortingets behandling av Domstolkommisjonens forslag. En samlet komite var nettopp åpen for å se om rettskretsene burde utvides.

En strukturendring for domstolene er overmoden. Det vil være påfallende at nærmest alle forvaltningsnivå i Norge, kommunalt, regionalt og statlig, har fått vedtatt sine reformer, men denne reformen, som etter departementets forslag, gir større faglige miljøer, mer effektivitet og fleksibilitet, og samme nærhet til publikum, men først og fremst reduksjon i antall lokale domstolledere, stoppes før den er fremmet.

Høyesteretts dommere avga enstemmig sin høringsuttalelse 4. mai. De støtter Domstolkommisjonen, subsidiært departementet, først og fremst ut fra hensynet til økt kvalitet og bedre fleksibilitet og effektivitet. Høyesteretts klare og samlede syn bør i seg selv føre til at noen partier er villige til å ta diskusjonen opp igjen, når departement og regjering fremmer sitt endelige forslag.

Med hilsen

Jørn Holme